

ביאורים לאגדת "מאי קורדייקוס"

הרב דוד בן מאיר

- א. המדרש – "מאי קורדייקוס"
- ב. התאווה העודפת לריגוש חמרני מסלקת את ישוב הדעת
- ג. ספיגת הטוב באה ממעשה אדם ומענוה בפני מעשה שמים
- ד. חובת חיפוש השורש הפנימי של מידות והרגלים רעים, על מנת לתקן מן השורש
- ה. הריצה אחר המחשבה האופנתית החדשה גורמת איבוד חכמה ודעת
- ו. התרופה לתסיסה היא האמת היציבה והחיה של תורה

א. המדרש – "מאי קורדייקוס"

"מאי קורדייקוס? אמר שמואל: דנכתיה חמרא חדתא דמעצרתא. וליתני: מי שנשכו יין חדש! הא קמ"ל, דהא רוחא קורדייקוס שמה. למאי נפקא מינה? לקמיעא. מאי אסותיה? בישרא סומקא אגומרי, וחמרא מרקא." (גיטין דף סז ע"ב)

רש"י

נכתיה - נשכו כלומר ששתה הימנו והרגיש בו. רוחא - שד האוחז על ידי כך. לקמיעא - שמשביעין בה את הרוח בשמו. סומקא - כחוש. מרקא - מזוג במים הרבה.

ב. התאווה העודפת לריגוש חמרני מסלקת את ישוב הדעת

מאי קורדייקוס, וכו'. מפי עליון לא יצא כי אם הטוב, אך חשבונות רבים של בני אדם יכולים להטות דבר טוב אל הפכו. דוגמת הדבר היא היין, "ויין ישמח לבב אנוש" (תהלים פרק קד), "זכה - משמחו, לא זכה - משממו", (יומא עו:). מצד אחד יין מוסיף פחות (שם), ומצד שני יין יקח לב (עי"פ הושע ד, יא) ויסלק את השכל. כל תענוגי העולם הזה, ובתוכם היין, אם נלקחים בבוסריות מוסרית, נהפכים הם לרועץ בנפשו של אדם. הלהיטות והתאווה, ברדיפה אחר החדש והמרגש, עד כדי

איבוד הסדר הטוב של החיים, רחוקה היא מן המוסר ומסלקת גם את השכל הטוב. הנטיה העודפת לעונג החמרי מסלקת את הצמאון העמוק לרוויה רוחנית, ובכך בפנימיות הנפש השכל נעלם ומיטשטש. **מאי קורדייקוס**, המסלק את הכרתו הישרה של האדם בחיים, את השכל וישוב הדעת? באיזה מצב אין אפשרות לסמוך על הדבר היוצא מפיו של אדם, למרות שבמהותו נוצר בצלם אלקים ונזר השכל עליו, אך במצבו הזמני הזה אין רוח דיבורו מבטאת דעה יתרה של נפשו? הוי אומר **דנכתיה חמרא חדתא דמעצרתא**. שתיית היין החדש מגתו, שעדיין תוסס, היא אותה תפיסת העולם הנוהה תמיד, בחוסר מנוחה, אחר החידוש המרגש מצד החיים החושיים החיצוניים. זו התגברות התאוה הרעה שהופכת את אדוניה לעבד. הלהוט אחר החמרנות עד כדי שהוא משועבד לתאוותו לא ימתין ליין הישן המשובח, שדעת זקנים המיושבת נוחה בו, ולא יראה סבלנות להכנה ראויה לקליטת הטוב, אלא ימהר ליהנות מן החדש בגלמיותו, אף מגתו, בלי סדר נכון. תאוותנות זו נושכת ממנו כוחות בריאים, מחסרת מזיו האדם הקשור בשכלו, ומביאה היא לו חסרון בכל הליכות חייו בגוף ונפש.

ג. ספיגת הטוב באה ממעשה אדם ומענוה בפני מעשה שמים

חמרא חדתא דמעצרתא. היין הינו שבח ועלוי למעשה הטבע, הענבים, שנהפכים על ידי מעשה האדם, בגת, לדבר משובח הקובע ברכה לעצמו מפני חשיבותו. ובוה היין הוא דוגמת שליחותו של האדם בעולמו, כאשר בכוח נשמתו האלקית הוא פועל להעלות את עולם הטבע. אך היין המשובח ביותר הוא אותו יין המתיישן עם הזמן, ופעולת התיישנות זאת הינה פעולה שלא בידי אדם, אלא מעשה שמים של בורא הזמנים. וכטהרת האדם מטומאת מת, הנעשית על ידי מעשה אדם, בהזאתו ביום השלישי וביום השביעי, ועל ידי מעשה שמים של הימים שבינתיים, כן הדרכת המוסר מטהרת את האדם מתאוותנות מבוהלת על ידי ההתקשרות למעשה שמים בהמתנה ובצפיה. היין מגתו הוא יין תוסס בלתי יציב, ואינו מתאים לכתחילה לנסך לפני ד' (בבא בתרא דף צז.) ולעורר שירת קודש בעולם (ברכות דף לה.). כדי להיות ראוי, נחוצה עדיין ההמתנה, שהזמן, שהוא מעבר למעשה האדם, ורבונו של עולם בורא הזמנים, יעשה את שלו, להביא את הוצאת התועלת המשובחת מן הענבים לידי שלמותה, שתהיה ראויה להתעלות אל הקודש. הרוצה לשתות יין מגתו מקביל לנוהה אחר היצירה האנושית המתחדשת לבקרים, תוך כדי התעלמות ובריחה ממעשה שמים, שרבה אמונתו המתחדשת לבקרים (איכה ג, כג). כי אף על פי שמעשה אדם נאים הם, זהו רק מעשה האדם המקשיב לקול נשמתו.

ד. חובת חיפוש השורש הפנימי של מידות והרגלים רעים, על מנת לתקן מן השורש

וליתני מי שנשכו יין חדש הא קמ"ל וכו'. כשאנו באים להתבונן בחסרונות המקננים בחיים האנושיים, בודאי שמגמתנו צריכה להיות מתוך עין טובה ורצון להיות מתקן, ולא ראיית הרע מצד עצמה. על כן שומה עלינו במבט ראשון לבחון מקרוב, בשטח החיים, את הענינים כדי שנוכל לדעת איך לתקנם. לפי מבט זה אין לנו כל כך צורך בידיעת הגורמים הרחוקים שכבר נראים כבלתי שייכים ובלתי נוגעים לגופו של ענין התיקון. די לנו ונחוצה לנו ידיעה ברורה של הגורמים הקרובים כדי שנוכל לסלקם. וליתני מי שנשכו יין חדש, שזהו הגורם המיידי, התאוותנות היתרה לחומריות המשכרת, שהיא מסלקת את השכל הישר. אך במבט מעמיק יותר הרי אם נסלק את הגורם הקרוב ולא נשים לבנו לסיבה הפנימית הנראית לכאורה רחוקה יותר, עלולים אנו לעסוק הרבה בתופעות החיצוניות ולא נרפא את עומק מקור סיבת החסרון, שהוא אמתת המציאות המסובכת. גם ישועה קרובה, העוסקת בדברים הקרובים לעין ולחיים הממשיים, צריכה להיות נובעת בעומקה מתוך צפייה לישועה רחוקה וארוכה, ישועה עליונה שהיא ישועת אמת. לכן קא משמע לן, יש צורך של חכמת אמת להשמיענו, דהא רוחא קורדייקוס שמה, שתאותנות יתרה זו בחמריות באה מתוך גורם שברוח, תפיסה רוחנית, שהיא היא הנשכנית והפוגמת בשלמות החיים החמריים והרוחניים כאחד. כי הנחיה אחר החמריות לבד לא תוכל למלא את הנפש, אלא שהיא בעצמה נובעת מתוך עיוות רוחני, הגורם בטעותו לחשוב שמילוי החיים הוא ברדיפה אחר החדש והמרגש.

ה. הריצה אחר המחשבה האופנתית החדשה גורמת איבוד חכמה ודעת

קא משמע לן דהא רוחא קורדייקוס שמה. מצב זה של תאותנות ביחס לחדש החמרי שייך גם למתחדש הרוחני בשדה חיי היצירה האנושיים. כשם שבעולם החמרי יש שאדם כל כך משועבד לתאוותו עד כדי איבוד השכל הישר במפגש עם עניני העולם הזה - והוא לוקח מהם בגלמיות-עיבודם לפני גמר מלאכתם שבידי אדם ובידי שמים - כך גם בעולם המחשבות, יש ואדם רץ בבהילות אל החדש, אחר אופנת המחשבה המתחדשת. זו מידה הפוכה ממידת השומע בישן שהוא ישמע בחדש את קול האמת הנצחית של הישן שהוא באמת אינו מתישן לעולם, "אם

שמוע בישן - תשמע בחדש, ואם יפנה לבבך - שוב לא תשמע", (ברכות דף מ ע"א).
התאב למרגש החיצוני יסתער על כל אופנה מתחבתית אנושית חדשה בתפוזן
המכזיב דבר. הוא לא ימתין לבחון כל דבר לפי ערכו הנצחי: האם באמת חדש דבר
זה או שמה היה לעולמים, ואם יאמרו שחדש הוא - עדיין צריכים לחקור אם טוב
הוא או רע, ואם טוב הוא האם הוא טוב כפי שהוא או שהענין ההוא זקוק עוד
לעיבוד מרובה ובירורים גדולים לפני שיוכל להביא ברכה לעולם. אך מי שתקפו
בולמוס החדש לא ימתין לבחון אתרית דבר בראשיתו כי שקוע הוא בתאוה לחדש
המכסה עיניו מראות טוב, ורוח זו מאפילה על כח שיפוט שכלו. על כן לא יצליח
להפיק את הטוב הנצחי מתוך החדש ובמקום זה שיניו בוסר הדעות יאכלו וחסרון
יהיה לו מתוך המפגש הבהול שלו עם החדש. בולמוס זה, הרדיפה אחר האופנה
המתחבתית שהיא השיעבוד הנפשי לתרבות השלטת בכיפה באותו זמן, גורמת
לאדם לחפש את פרי המחשבה האנושית, בבחינתו החמרית, ומתוך התעלמות מן
הבחינה האלקית, שהיא מקור כל חכמה. לכן בולמוסו מביאו לידי שתיית יין
החכמה מגתו, ישר ממעשה ומחשבת האדם, בלי להיות פתוח לקלוט את מעשה
השמים של הזמן, המסמן את הערך האלקי של החכמה הבאה מאת החונן לאדם
דעת אל לב יראיו וחכמיו. ומתוך מצב זה, הנובע ביסודו מרוח רעה של השתעבדות
לתרבות חמרית, הנכשל ברוח זו מחסר בשכלו עד שאינו יודע מה לקרב ומה
לרחק, איזה חידושי מחשבה יש להם מקום, אחרי הבירור והצירוף, ואיזה מהם
ומה מהם יש לדחות. והוא האדם שתקפו **קורדיקוס** המסלק את הדעת, את
החכמה האמתית המכירה את הטוב. וזהו חסרון הנובע מריצה חמדנית אחר
החדש והמרגש החיצוני ובליעתו ישר ממקורו החיצוני הגלמי ללא בדיקה של
התאמתו לישן הנצחי. זוהי המסקנה היוצאת מן ההתבוננות לשורש התופעה,
לראות איך הרדיפה המבוהלת אחר מימוש חמרני באה מתוך רצון תרבותי ורוחני
של השתעבדות לרוח זרה, השד הזה. זו ה"**נפקא מינה**", החשיבות של הכרת
החסרון בטבעו הפנימי, כדי שנוכל להציב לעומת התפיסה הרוחנית הנשכנית
הפוגמת, את האידיאל החיובי האמתי, כי לא בשלב של "סור מרע" יוכל מהלך
תיקון שלם להיעצר, אלא ב"עשה טוב" שהוא באמת הנותן כוח לסור מן הרע
לתמיד. וזהו **לקמיעא**, לחרוט את האידיאל החיובי, שהוא המרפא הפנימי, על לוח
לבנו, שהוא הנייר העשוי לקבל רשמים רוחניים. וכדי לכוון את ההדרכה השכלית
רוחנית, אותיות קדושות, אל מטרת התיקון, צריכים לדעת לא רק את הסימנים
החיצוניים של החסרון, אלא את הגורמים הפנימיים שאליהם עיקר מאמץ התיקון
צריך להיות מכוון.

ו. התרופה לתסיסה היא האמת היציבה והחיה של תורה

מאי אסותיה בישראל סומקא אגומרי וחמרא מרקא. לאחר החקיקה הנפשית של האידיאל החיובי הרוחני בלב, שהוא המסלק מעומק הלב את ההשקפה החמרנית המזויפת, בא תור הרפוי המפורט המעשי. הדעה החיובית הרואה את תוקף החיים לא בהיגררותם אחר החמרנות, צריכה להיות יוצאת אל הפועל בכל תחומי החיים. הדעה הטובה צריכה להתיישב בלב ולהמשיך אל תוכה את כל פרטי החיים. לכן אחרי כתיבת הקמיעא אותיות קודש על לוח הכרתו המוסרית, בא הרפוי המעשי, אסותיה, רפואה לבולמוס אחר החדש והמרגש שתקפו, שהוא בולמוס חמרני וחיצוני ביסודו, גם כאשר הוא מביא לידי ריצה אחר דעות אופנתיות חדשות. פירוט ההבראה וההיטהרות ממנהגים רעים ודעות נפסדות של נהיה יתרה אחר החמריות וגם מן ההליכה הפזיזה אחר המתחדש המחשבתי האופנתי - שגם בה יש מרכיב של השתעבדות להקשרים חמריים של החיים - כולל שני מישורים: האחד, הכרת אפסיותה של הגשמיות כשהיא עומדת בפני עצמה, מנותקת מן המגמה האלקית, והשני, מזיגת השקפה רוחנית אמונית אל תוך עצם זרימת החיים. האדם צריך להכיר את חלישותם של חיי החומר, בישראל סומקא, בשר חלש כאופי החיים החמריים כשאינם מחוברים למטרת החיים האלקית הנצחית. ובמצב מנותק זה של חיי החומר אז אין להם ערך קיים נצחי והינם לא יותר מעפר ואפר, כעשן תכלה, אגומרי. כדי להשתחרר מן החמרנות העודפת בעצם החיים בהפנמה מחשבתית צריך האדם מישראל למזיגה נדיבה של מימיה של תורה, אל תוך עומק סוד ויסוד חייו, חמרא מרקא. בשני אלה יתגבר האדם כארי כנגד התאותנות היתרה המשחיתה את הדעת.

גם במישור המחשבתי-רוחני התרופה למחלת הרדיפה אחר החדש היא בשניים. קודם צריכה לבוא ההודאה בחולשתו של השכל האנושי והיות כל השגיו המדעיים זמניים כעשן ההולך ומתפזר בפני האורה הבוקעת מתוך החושך הענן והערפל של דבר ד', בישראל סומקא אגומרי. מתוך כך נולדת באדם ענווה, וענווה פותחת את לבו של אדם לתורה שתימזג בעצם דמי חייו. כנגד שתייה חפזה של דעות מתחדשות בעולם, הפוגמת את הנפש מתוך מגעה עם הבוסריות, צריך הוא לבחון כל חידוש תרבותי רוחני לאור תורת אמת שהיא אמתת חייו וקנה המידה לבחינת האמת. רק על ידי בחינת הדבר על ידי התורה, שנמשלה למים, יוכל האדם לרפא את בהילותו לכל המתחדש בשוק הרעיונות ללא בירור. רק אז, כאשר התורה הנצחית, שהיא למעלה מרוחות הזמנים והיא היוצרת באמת את הזמנים, תברר

את הפסולת מן האוכל שנתן רבון כל הנפשות לבשר ודם, רק אז יוכל האדם הישראלי לקבל מן המפגש עם החדש אך טוב ואמת. וזהו **חמרא מרקא**, עירוב אורה של תורה לתוך זרמי החיים, כדי לטהר כל תופעה רוחנית חדשה מסיגיה. זו ההדרכה להחלשת התאונות, להחליש את כוחו המשכר השלילי של היין המסלק את הרצון האנושי לחיות על פי השכל הישר, ועוד יותר במישור הרוחני, שלא תסתלק דעת ישראלית אמתית, חלילה, על ידי התבללות בבולמוס של דעות אופנתיות המתחדשות לבקרים ונעלמות כעשן תכלה. "והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוסי", (זכריה ט,ז).